

УДК 130.2 : 304.4

Г. АЛМОНД, В. ЛИПІНСЬКИЙ: ПРО СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Микола Кравець

*Національний лісотехнічний університет України,
вул. Генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057, Україна,
e-mail: kramsin@ukr.net*

Проаналізовано місце політичної культури, її теорій і концепцій у сучасному соціально-філософському полі досліджень. Розкрито розуміння змісту політичної культури постіндустріального суспільства та значення її вивчення у структурі ставлення індивідів до владної культури суспільства. Акцентовано увагу на сучасну метрику політичної культури в контексті досліджень соціальної філософії ХХ століття. Проведено порівняльний аналіз концепцій політичної культури Г. Алмонда і В. Липинського із залученням методології структурного аналізу. Наголошено на невикористаному науковому потенціалі теоретичних пошуків В. Липинського в соціополі сучасного інформаційного суспільства.

Ключові слова: політика, інформаційне суспільство, соціум, філософія, Г. Алмонд, В. Липинський.

Актуальність дослідження зумовлена складними процесами, притаманними розвитку світової спільноти наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть, та низкою неоднозначностей термінологічного і понятійного апарату в таких складних соціальних явищах, як політична культура й інформаційне суспільство. Соціальна напруженість у цілком успішних соціумах, формування нових центрів соціально-політичного впливу вимагають по-новому осмислити філософські міркування відомих дослідників, якими, без сумніву, є Г. Алмонд та В. Липинський.

Закономірно, що становлення інформаційного суспільства, його неочікуваний вплив на реалії сучасного життя, виникнення нових соціальних, економічних та політичних суперечностей привернули увагу до дослідження феномену політичної культури в нових умовах як явища, що виникло на стику двох соціальних процесів – політичного та інформаційного. Базовими поняттями в цьому контексті є політична культура та інформація, які творять філософсько-методологічний симбіоз “політична культура інформаційного суспільства”.

В арсеналі сучасної соціальної філософії є достатньо ефективні методологічні механізми розв’язання означеної проблеми, про що свідчать десятки щорічних конференцій з цього питання і в країнах Євросоюзу, і в Україні. Більшість дослідників зазначає, що сучасне науково обґрунтоване соціально-філософське розуміння феномену політичної культури інформаційного суспільства можливе на засадах глибокого вивчення сутнісних причин його формування і трансформації в полі соціально-історичного розвитку, змін структури і змісту в нових постіндустріальних умовах [10, с. 16–34; 6, с. 29; 13, с. 92–93].

Зазначимо, що “філософський виклад філософської проблематики неможливий без використання засобів відображення, якими є... всі наукові поняття і категорії самої філософії...” [4, с. 98]. Отже, досліджуючи феномен політичної культури, доцільно розмежувати термін “політична культура” і поняття “політична культура”. У низці праць автори, апелюючи до того, що питання влади (політики) розглянули у своїх працях відомі мислителі античності, середньовіччя та епохи Відродження, означене словосполучення застосовують рівноцінно і як термін, і як поняття. І. Кант під поняттям розумів будь-яке загальне уявлення, що фіксоване терміном. Термін від латинського *terminus* – межа, кордон. Ним може бути слово, словосполучення, що окреслює відповідне поняття. Дослідники не завжди звертають увагу на таку думку І. Канта: “щойно дослідження потрапляє у сферу філософії, яка є суддею власного методу і яка пізнає не тільки предмети, а й їх відношення до людського розуму, кордони (розуму) звужуються і встановлюється межа, яка вже ніколи не дозволяє дослідженню вийти з властивої йому сфери” [5, с. 262]. За І. Кантом, формування поняття – це, насамперед, філософська детермінація сутності явища і його структури. Філософ слушно зазначає: “Нам знадобилось трохи філософії, щоб пізнати всі труднощі, з якими поєднане поняття, що його звично вважають зручним і повсякденним” [5, с. 263]. Передбачаючи діалектику поняття, він зазначає, що “нам, властиво, доводиться чекати, доки в майбутньому на основі нового досвіду отримаємо нові поняття про заховані ще для нас сили в нашому мислячому Я” [5, с. 263]. Водночас Кант застерігає від вільного оперування поняттями: “Ось чому основні поняття про речі як про причини, поняття про сили і дії, якщо вони не взяті з досвіду, цілком довільні і їх не можна ні довести, ні спростувати” [5, с. 263]. Враховуючи, що політичну культуру аналізують як феномен соціальної реальності в системі координат своєї трансформації, “поштовх до дослідження повинен йти не від філософії, а від речей і проблем” [3, с. 51]. Аналогічну думку висловив Карл Ясперс. Він вважає, що існує низка історичних віх, які детермінують соціально-філософські дослідження. “Виклад має користуватися” відображенням “образів мислення...” [12, с. 94]. У філософії Гегеля поняття – синонім дійсного розуміння суті справи. Отже, політична культура як термін і як поняття володіють різним пакетом соціально-нормативних уявлень, що дає змогу провести коректний, адекватний досліджуваному явищу аналіз.

У контексті поданих вище міркувань, саме Й.-Г. Гердер у праці “Ідеї до філософії історії людства” [2, с. 333, 368] уперше запровадив у науковий обіг термін “політична культура”. Зазначимо, що дослідник вживає назване словосполучення не як концептуальне поняття, що окреслює конкретну сферу політичного простору і його складові. Пізніше цей термін використовує В. Ленін, уже означуючи окремі риси політичної культури та її завдання [7, с. 404], що претендує на філософське поняття явища. “Задля справедливості треба сказати, що поняття “політична культура” В. Ленін вживав у своїх працях ще 1920 року”, – зазначає В. Воловик [1, с. 135].

Більшість українських дослідників (В. Воловик, О. Проскуріна, О. Рудакевич, М. Требін та інші) переконана, що поняття “політична культура” вперше з’явилося в статті американського політолога Г. Алмонда “Порівняльні політичні системи” 1956 року [11, с. 396]. Розглянути поняття “політична культура” вченого спонукали дослідження в галузі порівняльної методології як методу наукового пізнання в політології. У працях Гегеля, М. Вебера, М. Острогорського, К. Фрідріха, М. Фортеса, Є. Прітчарда окреслено концептуальну ідею методу, його застосовності в політології.

Політична палітра другої половини ХХ століття була революційною і за змістом, і за формою, а також спонукала наукову спільноту до пошуків нового інструментарію, адекватного новій соціальній ситуації, що розкривав би й пояснював неочікувані (чи малоочікувані) соціально-економічні та політичні явища. У першому десятиріччі другої половини ХХ століття формується науковий потенціал, готовий народити і нові соціально-філософські концепції політичного співжиття соціумів, і нові методологічні засади дослідження. У тематичному номері журналу “Американський огляд політичної науки” (вересень 1953 р.) практично окреслено основні підходи до проблем тогочасної політології. Монографії Р. Макрідіса “Порівняльне дослідження систем правління” (1954 р.), “Порівняльне дослідження політики” (1955 р.) та статті інших дослідників стали базою, на якій Г. Алмонд запропонував своє бачення політичної культури.

На наш погляд, наукове бачення Г. Алмонда поняття політичної культури та часу його появи, що склалося в українській монографічній літературі, є не зовсім коректним. На таку думку насамперед наштовхує обставина, що в українській монографічній літературі не проведено поцітатного соціально-філософського аналізу названої вище, винятково важливої, статті Г. Алмонда. По-друге, в останні роки в окремих наукових працях скромно зазначено, що оригінальне визначення політичної культури запропонував В. Липинський у 30-х роках ХХ століття. Зокрема професори М. Требін, О. Рудакевич пишуть, що в українській політичній думці проблему сутності політичної культури вперше чітко сформулював фундатор консервативної школи в українській політичній науці В. Липинський у праці “Листи до братів-хліборобів” [8, с. 344–354].

Спираючись ще раз на І. Канта, зазначимо, що поняття є філософською детермінацією сутності явища і його структури, інакше кажучи, сутність явища, що окреслене певним терміном. У цьому аспекті доцільно проаналізувати працю Г. Алмонда і працю В. Липинського як політично-філософський концепт, щоб історично справедливо визначити, кому і які пріоритети належать.

Стаття Г. Алмонда “Порівняльні політичні системи”, на яку покликаються практично всі дослідники, незначна за обсягом. У розвідці автор обґрунтовує доцільність застосування терміна “політична культура”. Він зазначає, що “кожна політична система вбудована у певну схему орієнтацій на політичну дію. Я виявив, що корисно буде трактувати це як політичну культуру” [11, с. 396]. Отже, учений попередньо не обґрунтовує застосування в порівняльному аналізі терміна “політична культура”. Однак далі він наголошує: “Є дві точки зору... щодо концепції політичної культури” [11, с. 396]. За Г. Алмондом, політична культура “не збігається із заданою політичній системі або суспільству. Моделі з орієнтацією на політику можуть і, як правило, виходять за межі політичних систем” [11, с. 396]. По-друге, зазначає автор, “політична культура – не те саме, що загальна культура, хоча і пов’язана з нею” [11, с. 396]. Отже, Г. Алмонд розуміє політичну культуру ширше, ніж певне політичне соціополе, у яке входять політичні культури окремих соціумів, а вона сама є елементом загальної культури. Обґрунтування останньої тези є коротким і фактично базується на першій тезі про вбудованість політичних систем у відповідну схему орієнтацій на політичну дію. Дослівно автор зазначає: “Тому що політична орієнтація охоплює пізнання, мислення і адаптації до зовнішніх ситуацій, а також норм і цінностей загальної культури, це диференційована частина культури, вона має певну автономію. Справді, це нездатність дати належну вагу для пізнавальних і оцінних чинників, які притаманні автономії політичної

культури... і відповідальність за перебільшення та надмірні спрощення національного в літературі останніх років” [11, с. 396].

Розуміючи непереконливість поданого обґрунтування щодо застосування політичної культури в теорії порівняльних систем, автор зазначає: “Застосовність поняття політичної культури... можливо, необхідно представляти більш ефективно через ілюстрації. Я б сказав, що Сполучені Штати, Англія і деякі з країн Співдружності мають спільну політичну культуру, але окремі і різні види політичних систем. І я б сказав, що типові країни континентальної Західної Європи, в той час як становлять окремі політичні системи, містять кілька різних політичних культур, які виходять за рамки своїх кордонів. Інакше кажучи, вони – політичні системи з фрагментованою політичною культурою” [11, с. 397].

Далі автор знову пропонує свої міркування про обґрунтування запропонованої ідеї. “У спробі подолати зрозумілий опір запровадженню нового терміна, хотів би пояснити, чому вважаю, що поняття політичної культури більш корисне, ніж вживані тепер. Наприклад, ідеології чи політичні партії. Як я розумію, термін “ідеологія” означає систематичну і розгорнуту загальну орієнтацію на політику... Термін “політична партія” також не може слугувати нашої меті, бо йдеться про формальні організації, які можуть бути або не бути виявами політичної культури” [11, с. 397]. Отже, Г. Алмонд пояснює необхідність використовувати новий термін у порівняльному аналізі політичних систем неможливістю вживати інші, які за змістом не в змозі однозначно окреслити досліджуване явище. Не обґрунтовуючи застосовності поняття в різних соціально-економічних системах, дослідник проводить типологізацію політичних культур за типом політичних систем. “Для англо-американських політичних систем характерна однорідна світська політична культура” [11, с. 398]. “Доіндустріальні або частково промислово розвинені... політичні системи найкраще можна охарактеризувати як змішані політичні культури і змішані політичні системи” [11, с. 400]. Автор також виокремлює “тоталітарну” та “західну” політичні культури [11, с. 402, 403]. Отже, Г. Алмонд у своїй статті “Порівняльні політичні системи” використав поняття “політична культура” насамперед як політологічну категорію, не надавши їй філософського обґрунтування. Філософію поняття, в його класичному розумінні, у цій розвідці не розкрито.

У чому відмінність розкриття терміна “політична культура” у праці відомого українського вченого В. Липинського від теоретичних міркувань Г. Алмонда і чи претендує його бачення цього терміна як концептуального поняття, окресленого не менш коректно, ніж це зробив Г. Алмонд 1956 р.? Зазначимо, що фундаментальну розвідку “Листи до братів-хліборобів” В’ячеслав Липинський написав у 1919–1926 роках. У 29 листі читаємо: “Слабесеньке хотіння України і ще слабша воля до його здійснення, як одна з головних причин політичного небуття України. – Політична культура нації проявляється в хотінню і умінню її провідної верстви використовувати для політичної творчості дані політичної науки і політичного досвіду” [8, с. 344]. Нагадаємо, Г. Алмонд означену думку сформулював так: “Кожна політична система вбудована у певну схему орієнтацій на політичну дію” [11, с. 396]. Отже, Г. Алмонд і В. Липинський говорять про ту саму складову – політичну діяльність (дію, хотіння). Чи випадково, що два різні науковці, розділені в часі на понад чверть століття, виокремлюють у політичній культурі спільну низку детермінант? Далі В. Липинський пише: “Необхідною передумовою розвитку політичної культури є взаємне розуміння себе між обсерваторами громадського життя і політиками практиками, що з цих обсервацій захочуть користати. – Підставою такого взаємного розуміння є одинаковість

хотінь і одинаковість відношення до проявів руху громадського життя. – Три основні типи такого відношення: емпіричний реалізм, діалектичний ідеалізм і ідеалістичний реалізм” [8, с. 344]. Зазначимо, що саме цю проблему Г. Алмонд розглядає в понад половині своєї статті, обґрунтовуючи класифікацію політичних систем. Його обґрунтування є соціально-політологічним, а у В. Липинського – філософсько-політичним. “Неоднорідність людей од природи. ... – Три основні типи, дані від природи для політичної творчості: войовник-продуцент, войовник-непродуцент і невойовник-продуцент і непродуцент. – Ця класифікація оперта на неоднаковим відношенню людей до основних динамічних політичних сил: меча, продукції та ідеології” [8, с. 345].

Отже, В. Липинський за 25 років до Г. Алмонда у своєму аналізі політичної культури пішов далі, наголосивши на онтологічних, гносеологічних засадах політичної культури. У своїй праці Г. Алмонд зазначає: “Регіональна класифікація ґрунтується не на властивостях політичних систем...” [11, с. 392]. В. Липинський доводить те саме, підкреслюючи, що “... політична культура одної нації не може бути механічно перейнята нацією іншою... Бо в континентальних демократичних республіках промисловець належить до зовсім іншого типу, ніж в Англії” [8, с. 354]. Система доведення окресленої тези в обох учених практично ідентична, різниця лише в тому, що український учений зробив це набагато раніше і на значно меншому соціально-політичному матеріалі.

Як уже йшлося вище, українські дослідники наголошують на оригінальному визначенні політичної культури, яке подав В. Липинський. На наш погляд, це не зовсім коректно. Визначення політичної культури, що його запропонував науковець, – не що інше, як узагальнене поняття сукупності тогочасних термінів, адекватних сутнісному змісту політичної культури першої чверті ХХ століття. Саме в такому контексті погляди В. Липинського і Г. Алмонда на поняття політичної культури збігаються. В. Липинський зазначає: “Статику і динаміку громадського життя студіює політична наука. Прикладування до політичної творчості даних політичної науки входить в сферу політичної умілості, політичної штуки. Така чи інша рівновага між першою і другою – таке чи інше уміння використовувати для творчості дані науки – лежить в основі того, що прийнято звати політичною культурою” [8, с. 352]. Далі автор подає критерії рівня політичної культури: “Вона тим більша в даній нації: 1. чим нація має більше нагромадженого досвіду, тобто чим більше спостережень вона в політичній життю поробила і чим більше науки з тих спостережень вона для потреб дальшої своєї політичної творчості в своїй збірній пам'яті, тобто в своїй власній традиції, заховала; 2. чим більше розвинений в даній нації волонтаризм, чим сильніша серед її активної провідної верстви свідомо свободна воля, яка рішає про вибір найкращих методів здійснення хотінь стихійних і про уміння або неуміння цими стихійними хотіннями на підставі даних науки, досвіду і традиції керувати; 3. і врешті, чим більша (впливаючи з двох попередніх прикмет) інтелігентність даної нації, тобто чим більше розвинена серед її провідної верстви здатність спокійно і правдиво обсервувати громадські явища, знаходити між ними найбільше наблизений до правди причиновий зв'язок, і уявляти собі наслідки акції, побудованої на такій логічній обсервації” [8, с. 352].

Ми свідомо подали в повному обсязі всі три критерії рівня політичної культури. У них окреслено її структуру в умовах її майбутньої трансформації. Адже в той час складові політичної культури не було досліджено. Фактично, В. Липинський першим запропонував ідею аналізу і синтезу “знаходити зв'язок” стосовно складних політичних процесів. Учений

широ прагне "...спричинитись до збільшення нашої української політичної культури, розуміючи під словом "українська" всіх мешканців нашої Української Землі, які на ній жили, живуть та будуть жити, і які для уможливлення спільного громадського життя мусять творити такі чи інші його політичні форми, мусять займатись політичною справою (читай культурою. – М. К.), використовуючи для неї дані політичного досвіду, політичної традиції і науки" [8, с. 353]. Зазначимо, що В. Липинський досить чітко розрізняє й обґрунтовано окреслює політичні терміни і поняття, які застосовує. Нагадаємо його думку про те, що "...шукання раціональних методів здійснення хотінь ірраціональних, не дозволяє нам обмежитись одною лише політичною наукою, а вимагає від нас ще й знання політичної умілості, політичної штуки" [8, с. 348]. Отже, поняття політичної культури запровадили в науковий обіг двоє вчених – В. Липинський і Г. Алмонд орієнтовно в першій половині ХХ століття.

За нашими підрахунками, сьогодні існує більш ніж двісті досить обґрунтованих визначень політичної культури. У 1976 р. їх зафіксували понад сорок [9, с. 35]. Однак з погляду нових завдань, що постали перед людством у третьому тисячолітті, та особливостей розвитку світової спільноти в умовах інформаційного суспільства вони не відображають його суті. Якщо врахувати, що чимало проблем, притаманних сучасному уявленню індивідів про розвиток політичної культури, перебувають за порогом видимості, то актуальність ретроспективного бачення діалектики проблеми є науково необхідною для ґрунтовного вивчення означеної теми. Адже сьогодні політична культура, як особливий інтегральний феномен розвитку соціумів, стає невід'ємним елементом формування сучасного інформаційного суспільства і розв'язання його проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воловик В. Философия политического сознания. Монография / Виталий Воловик. – Запорожье: Просвіта, 2006. – 204 с.
2. Гердер Й.-Г. Идеи к философии истории человечества / Йоган Готфрид Гердер. – М.: Политиздат, 1977. – 456 с.
3. Гуссерль Э. Философия как строгая наука / Э. Гуссерль. – "Логос", 1911, кн. 1, с. 234.
4. Долгов К. От Киркгергора до Камю: Очерки европейской философско-эстетической мысли ХХ века / Константин Долгов. – М.: Искусство, 1990. – 399 с.
5. Кант И. Грезы духовидца, поясненные грезами метафизика / И. Кант. Собр. соч.: в 8 т. М., 1994. Т. 2. С. 261–266.
6. Кравець М. Історико-філософські передумови аналізу політичної культури інформаційного суспільства / Микола Кравець // Філософські пошуки, вип. XXXII. – Львів-Одеса: Cogito – Центр Європи, 2010. – С. 28–38.
7. Ленин В. Речь на Всероссийском совещании политпросвета губернских и уездных отделов народного образования 3 ноября 1920 г. / В. Ленин // Полн. собр. соч. Т. 41. – М.: Политиздат, 1980. – С. 400–408.
8. Липинський В. Листи до братів-хліборобів / В'ячеслав Липинський. Книга 1. – Київ – Філадельфія: Інститут східноєвропейських досліджень Національної академії наук України, 1995. – 470 с.

9. Политическая культура: теория и национальные модели / Гаджиев К. С., Гудименко Д. В., Каменская Г. В. и др. М.: Интерпракс, 1994. – 352 с.
10. Проскуріна О. Політична культура інформаційного суспільства / О. Проскуріна; Держ. закл. “Луганськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка”, 2008. – 352 с.
11. Gabriel A. Almond. Comparative Political Systems / The Journal of Politics, Vol. 18, No. 3. (Aug., 1956), pp. 391–409. – P. 396.
12. Jaspers K. Di grossen Philosophen / K. Jaspers. – Munchen, 1957, p. 124.
13. Krawec Mykola. Zagadnienia analizy metodologicznej kultury politycznej / Mykola Krawec // Demokracja konflikt wykluczenie. Krytyczne perspektywy współczesnej teorii społecznej i filozofii politycznej pod redakcją Jakuba Nalicnowskiego, Mariusza Turowskiego. Instytut filozofii uniwersytetu wrocławskiego. – Wrocław, 2008. – p. 91–98.

G. ALMOND, W. LYPYNSKY: ABOUT SOCIO-PHILOSOPHICAL MEANING OF POLITICAL CULTURE

Mykola Kravets

*National University of forestry and wood technology of Ukraine,
Henerala Chupryny str., 103, Lviv, 79057, Ukraine,
e-mail: kramsin@ukr.net*

Is analyzed the place of political culture, its theories and concepts in modern social and philosophical field of research. The content of political culture of post-industrial society is uncovered and the importance of studying it in the structure of the attitude of individuals to the ruling culture. Main attention goes to the modern metric of political culture in the context of researching of social philosophy of twentieth century. Is realized the comparative analysis of the concepts of political culture by Gabriel A. Almond and V. Lypynsky using the methodology of structural analysis. Is emphasized the unused scientific potential of theoretical research of V. Lypynsky in social field of modern information society.

The attention of analysis focuses also on the theoretical basis of the problem. Using researches of Immanuel Kant, Karl Jaspers, Johann Gottfried Herder, we concluded that the authors of the current research of political culture incorrectly used the phrase «political culture» as a term and as a concept. As a result, the socio-philosophical meaning of the phenomenon is lost. So we questioned the thesis that exactly Gabriel A. Almond has opened and used the concept of political culture for the first time. Taken into account that most authors who study the phenomenon of political culture referred to article Gabriel A. Almond Comparative Political Systems (The Journal of Politics, Vol.18, No.3. Aug., 1956, pp.391-409) in total. They represent the thought of authorship as such that have no doubt. There is no quotation analysis of the article as well as an analysis of possible alternative views.

Structural and comparative analysis of the researches of the philosophical meaning of the political culture by Ukrainian authors points out the works of Viacheslav Lypynsky. Viacheslav Lypynsky known worldwide as an outstanding scientist, theorist, historian and sociologist, political activist. His scientific legacy is 25 volumes. Due to political reasons in Ukraine he was banned and forgotten. His political credo Viacheslav Lypynsky presented in his work Letters to my brothers farmers (1919-1926). For the first time in Ukrainian political thought he gave terminology of political culture as a broad notion of political science. Structural analysis of the

meaning of political culture, which presented by Viacheslav Lypynsky in his work Letters to my brothers farmers (1919-1926) as well as Gabriel A. Almond in his article Comparative Political Systems (1956) presents a common vision of the problem. In most cases, they simply coincide in understanding and application of this concept in the social and political practice of societies in the twentieth century.

In the letter 29 we read «Weak wish of Ukraine and even weaker will to implement it as one of the main causes of political nihilism in Ukraine. - The political culture of the nation is manifested in the desire and ability of the top layer to use for political creativity data of political science and political experience.» Recall that Gabriel A. Almond takes this idea so that every political system built into some scheme of orientations to political action. As we see Gabriel A. Almond and Viacheslav Lypynsky talking about one and the same component - political activities (action, wishes). Two different scientists, separated in time by more than a quarter century, determined in political culture common component of its structure. Analysis of joint determining components (analyzed their main set) shows that definition of political culture given by Viacheslav Lypynsky is nothing but a set of generalized concept terms of that time, adequate to contents of political culture of first quarter of the twentieth century. It is in this context the notions on the concept of political culture by Viacheslav Lypynsky and by Gabriel A. Almond coincide. Viacheslav Lypynsky notes that political science studying the statics and dynamics of social life. Attachments to the political creativity data of political science is political skill, political art - said Viacheslav Lypynsky. Such balance between the first and second and such skill to use data of science for creativity - is the basis of the phenomenon that we call political culture. Viacheslav Lypynsky clearly distinguishes and reasonably describes political terms and concepts. His idea that the search for rational methods of implementation of irrational wills not allow us to use only one political science, and requires us also knowledge of political skill and political art, is actual today. Based on the analysis we propose the conclusion that the concept of political culture was introduced into scientific circulation by two scientists, namely Viacheslav Lypynsky and Gabriel A. Almond and this happened tentatively in the first half of the twentieth century.

Keywords: politics, information society, society, philosophy, G. Almond, V. Lipynski.

Стаття надійшла до редколегії 05.10.2015

Прийнята до друку 19.10.2015